

**ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В
СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
НАСЕЛЕННЯ ТА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНО
ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

ПЛАН:

1. Антисанітарія як джерело епідемій та пандемій.
2. Законодавчі основи охорони здоров'я населення, охорони довкілля та здійснення санітарно-епідемічного нагляду в Україні.
3. Органи охорони здоров'я та санітарного нагляду в Україні.

Романтизуючи давні часи, ми забуваємо, що тоді ще не були так розвинені санітарні комунікації, була відсутня каналізація, замість кранів – колодязі зі стоячою водою. За відсутністю холодильників їжу зберігали в домі, де снували полчища щурів, а біля колодязів роїлися комарі. Сирість і холод, антисанітарія і бруд ставали джерелом багатьох захворювань – епідемій та пандемій.

Так в Києві міський водогін було споруджено тільки в 1870-72 рр., а каналізацію обладнано в 1894 р.

Епіде́мія (від грец. *επί* — «серед» і грец. *δemos* — «народ») або **по́шесть** — тип захворювання, яке є новим для даної популяції та поширюється зі швидкістю, що значно перевищує очікувану, засновуючись на попередньому досвіді.

Пандемі́я (також рідше **панде́мія**; від грец. *παν* «пан» — увесь + грец. *δήμος* «демос» — народ) — епідемія, що характеризується найбільшим поширенням інфекційного захворювання на території усієї країни та сусідніх держав, багатьох країн світу, континентах.

Чорна смерть. ЧУМА стала першою глобальною епідемією в світі, яка в 1348 році унесла життя практично половини населення земної кулі. Хвороба виникла в бідних кварталах з появою сонмища щурів і проникла в будинки буржуазії. Всього за 2 роки хвороба віднесла життя 50 мільйонів осіб, більше ніж світові війни.

Чьорна віспа. Якщо чума віднесла життя 50 мільйонів осіб, то чьорна віспа — 500 мільйонів. Тільки под кінець XVIII століття знайшли вакцину від повальної хвороби, але й вона не змогла врятувати людей від епідемії в 1967 році, коли загинуло більше 2 мільйонів осіб.

Іспанка. Таку назву отримав грип, що бушував на початку ХХ століття. Не встигли люди оправитися від жахів Першої світової війни як на них впало нове нещастя. Іспанський грип відніс 20 мільйонів життів всього за пару місяців, а за весь період епідемії за різними даними - від 50 до 100 мільйонів осіб. В ході хвороби зовнішність людини так видозмінювалася, що вона скидалася на гостя з іншого світу- рідка людина, якій вдалося побороти хворобу, була білою як простирадло з чорними плямами на щоках, холодними кінцівками і червоними очима.

ІНШІ ПАНДЕМІЇ

- **Холера.** Зареєстровано шість пандемій холери, які вбили мільйони людей.
- **Жовта лихоманка.** Ця хвороба розрушала цілі міста. Епідемія і нині періодично виникає в Південній Америці та Африці.
- **Сухоти (туберкульоз).** Починаючи з 1600-х років, європейська епідемія туберкульозу, відома як Велика біла чума, лютувала протягом більш як 200 років, при цьому помирала кожна сьома інфікована людина. Туберкульоз продовжує вражати 8 мільйонів осіб щорічно, при цьому смертельний кінець трапляється в 2 мільйонах випадків.
- **Малярія.** Мабуть, найдревніша пандемія, яка в різні періоди охоплювала різні країни. Із-за комарів-переносників її називали ще болотною лихоманкою.
- **Поліомієліт.** Страшне повальне захворювання, що особливо часто зустрічається у дітей. Лікарі так і не знайшли дієвий засіб від поліомієліта, єдиний нині – це щеплення.

Епідемії та Пандемії ХХІ століття

СНІД. Поява СНІДу в 1980-х роках призвела до глобальної пандемії, оскільки з 1981 року загинуло більше 25 мільйонів осіб. Згідно останніх статистичних даних, зараз на планеті проживає 33,2 мільйона ВІЧ-інфікованих людей. СНІД викликається вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ).

Вірус Ебола, що викликає геморагічну лихоманку Ебола, було відкрито в 1976 році. Він має високий рівень летальності — 70-90%.

Свиний та пташиний грип (H1N1 и H5N1) - з 2003 по 2008 рік зафіксовано 361 випадок зараження з 227 смертельними наслідками з вини хвороби

Атипова пневмонія (SARS) або ВГРС (Важкий гострий респіраторний синдром) – в 2002 році в Китаї зареєстровано 300 випадків дивної пневмонії, що не реагувала на традиційні засоби лікування. Летальність вірусу склала 10 %.

Здоров'я населення – багатство держави

**КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ (2013р.), стаття
49:**

“Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя”.

Основи законодавства України щодо забезпечення здоров'я населення та охорони довкілля

- **Конституція України.**
- **Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я” 1993 р.**
- **Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” 1994 р.**
- **Закон України “Про захист населення від інфекційних хвороб” 2000 р.**
- **Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” 1991 р.**
- **Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні. Постанова Кабінету міністрів України від 22.06.1999 р. № 1109.**
- **Накази Міністерства охорони здоров'я України.**

Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” 1991 р.

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин:

- у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів;
- забезпечення екологічної безпеки;
- запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;
- збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Основи законодавства України про охорону здоров'я (Закон України, 1993 р.)

Стаття 22. Державний контроль і нагляд в сфері охорони здоров'я

Держава через спеціально уповноважені органи виконавчої влади здійснює контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення здорового навколишнього природного середовища і санітарно-епідемічного благополуччя населення, нормативів професійної діяльності в сфері охорони здоров'я, вимог Державної Фармакопеї, стандартів медичного обслуговування, медичних матеріалів і технологій.

Розділ IV

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВИХ І БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ЖИТТЯ

- Підтримання необхідного для здоров'я життєвого рівня населення.
- Охорона навколишнього природного середовища.
- Забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя територій і населених пунктів.
- Створення сприятливих для здоров'я умов праці, навчання, побуту та відпочинку.
- Запобігання інфекційним захворюванням, небезпечним для населення.
- Обов'язкові медичні огляди.

Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” 1994 р.

Мета Закону - забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, що означає, що умови проживання сприятливі для населення, а параметри факторів середовища життєдіяльності знаходяться в межах, визначених санітарними нормами. **Закон** визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.

Розділ III

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

- Планування і забудова населених пунктів, курортів повинна передусім передбачати створення найбільш сприятливих умов для життя, а також для збереження і зміцнення здоров'я громадян(ст.15).
- Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані утримувати надані в користування чи належні їм на праві власності жилі, виробничі, побутові та інші приміщення відповідно до вимог санітарних норм (ст.22).
- Працівники підприємств харчової промисловості, громадського харчування і торгівлі, водопровідних споруд, лікувально-профілактичних, дошкільних і навчально-виховних закладів, об'єктів комунально-побутового обслуговування, інших підприємств, установ, організацій, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може спричинити поширення інфекційних захворювань, виникнення харчових отруєнь, а також працівники, зайняті на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, повинні проходити обов'язкові попередні (до прийняття на роботу) і періодичні медичні огляди (ст.26).

Розділ IV

ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Систему державної санітарно-епідеміологічної служби України становлять:

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, на чолі з головним державним санітарним лікарем України;
- відповідні установи, заклади, частини і підрозділи центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах оборони і військового будівництва, охорони громадського порядку, захисту державного кордону, виконання кримінальних покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України;
- державні наукові установи санітарно-епідеміологічного профілю.

Основними напрямками діяльності державної санітарно-епідеміологічної служби є:

- здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
- визначення пріоритетних заходів у профілактиці захворювань, а також у охороні здоров'я населення від шкідливого впливу на нього факторів навколишнього середовища;
- вивчення, оцінка і прогнозування показників здоров'я населення залежно від стану середовища життєдіяльності людини, встановлення факторів навколишнього середовища, що шкідливо впливають на здоров'я населення;
- підготовка пропозицій щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, запобігання занесенню та поширенню особливо небезпечних (у тому числі карантинних) та небезпечних інфекційних хвороб;
- проведення санітарно-епідеміологічних розслідувань захворювань, спричинених інфекційними хворобами, масовими неінфекційними захворюваннями, отруєнь та радіаційних уражень людей і здійснення контролю за усуненням їх причин та умов виникнення і поширення;
- державний облік інфекційних і професійних захворювань та отруєнь;
- видача висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо об'єктів поводження з відходами;
- встановлення санітарно-гігієнічних вимог до продукції, що виробляється з відходів, та видача гігієнічного сертифіката на неї;

Розділ V

ДЕРЖАВНИЙ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ НАГЛЯД

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд - це діяльність органів державної санітарно-епідеміологічної служби по контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних факторів на здоров'я людей та по застосуванню заходів правового характеру щодо порушників.

Основними завданнями цієї діяльності є:

- нагляд за організацією і проведенням органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами санітарних і протиепідемічних заходів;
- нагляд за реалізацією державної політики з питань профілактики захворювань населення, участь у розробці та контроль за виконанням програм, що стосуються запобігання шкідливому впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення;
- нагляд за дотриманням санітарного законодавства;
- проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, гігієнічної регламентації небезпечних факторів і видача дозволів на їх використання.

Закон України “Про захист населення від інфекційних хвороб” 2000р.

Законом передбачається:

- комплексність проведення профілактичних, протиепідемічних, соціальних і освітніх заходів, обов'язковість їх фінансування;
- організація та проведення профілактичних і протиепідемічних заходів.

**Про затвердження переліків закладів
охорони здоров'я, лікарських,
провізорських посад та посад молодших
спеціалістів з фармацевтичною освітою
у закладах охорони здоров'я
(Наказ Міністерства охорони здоров'я № 385 від
28.10.2002)**

- Санітарно-профілактичні заклади (санітарно-епідеміологічні та дезинфікаційні станції).
- Заклади санітарної просвіти (центри здоров'я).
- Лабораторні центри Держсанепідслужби.

**Про створення робочої групи із здійснення
реорганізації Державної санітарно-
епідеміологічної служби України**
Наказ Міністерства охорони здоров'я України №
41 від 24.01.2012

***Надати узгоджені пропозиції
Міністру охорони здоров'я України
щодо комплексного плану
першочергових заходів із здійснення
реорганізації Державної санітарно-
епідеміологічної служби України.***